

Tobakspolicy i skolan

Rosaria Galanti, enhetschef
Metodutveckling och utvärdering

Projekt ”Tobakspolicy i skolan”

- Med finansiellt stöd av Folkhälsomyndigheten (f.d. Statens Folkhälsoinstitutet) till Karolinska Institutet
- Tre delar
  - Literaturöversikt
  - En småskalig randomiserad kontrollerad pilotstudie
  - Två kvalitativa studier: skolledning/personal och elever
- **Medarbetare, tack till:** Elin Jonsson; Josefine Nilsson; Britta (Pelle) Pelters; Maria Paola Caria

Litteratur översikt (31 studier)

- Internationella studier

- F.a. Nordamerika
  - Ingen i Sverige

- Metodologiskt svaga
(tvärsnittsstudier, subjektiva
mätningar)

- Lovande komponenter
  - Omfattning: tid, rum, målgrupp
  - Tydlighet
  - Kommunikation
  - Förstärkning
  - Stöd att sluta/Utbildning

Tobakspolicy i skolan

En litteraturöversikt

RAPPORT 2013:3

Artikel: Anti-tobacco policy in schools: upcoming preventive strategy or prevention myth? A review of 31 studies

Maria Rosaria Galanti, Alessandro Coppo, Elin Jonsson, Sven Bremberg, Fabrizio Faggiano

TC Online First, published on May 28, 2013 as 10.1136/tobaccocontrol-2012-050846

Interventionsstudie

- Nio skolor i Stockholms och Södermanlands län skolår 2012-13
  - 6 grund- och 3 gymnasieskolor
  - 5 kommunala och 4 friskolor

- Slumpmässig indelning i:
  - Intervention (4 skolor, 385 elever)
  - Kontroll (5 skolor, 309 elever)

- Intervention: ny policy enligt tips och råd från litteraturen

- Kontroll: fortsätta det sedvanliga tobakspreventiva arbetet

- Utfall
  - Elevenkät i årskurs 8 (478 elever) och i gy 2 (166 elever)
  - Implementeringsenkät

Tobakspolicy i skolan

En interventionsstudie

Tips och råd

Några generella principer

1. Gemensamt framtagande av policyn

För att tobakspolicyn ska få så stor slagkraft som möjligt bör skolledning, lärare, övrig skolpersonal, elever och föräldrar vara involverade i framtagandet.

2. Tobakspolicyn bör gälla ALLA i skolan

Ett vanligt problem för personal vid skolor är hur man bör agera när elever som hunnit bli myndiga använder tobak. För att tobakspolicyn ska ha effekt på elevernas tobaksvanor så bör tobaksförbudet på skolan gälla för samtliga som vistas där, oavsett ålder: elever, lärare, annan skolpersonal, besökare och föräldrar. Det är också lättare att vara konsekvent om policyn omfattar alla. Forskning visar att skolor som har tobaksförbud som inkluderar både vuxna och elever har en lägre andel elever som brukar tobak.

3. Skoltid framför skolområde

Studier visar på att ett tobaksförbud som bara gäller på skolområdet kan innebära att rökning förflyttas utanför och därför har policyn liten inverkan på beteendeförändring i sig. Utmarkerade plaster där rökning är tillåten kan öka risken att elever uppfattar det som något accepterat. Ett tobaksförbud under hela skoltiden skulle också innefatta aktiviteter utanför skolans område, till exempel friluftsdagar, studiebesök och skolresor. Ett tobaksförbud som gäller hela skoltiden gör det lättare att motivera att både rökning och snusning omfattas av policyn.

---

4. Tydlighet

Innehållet i tobakspolicyn bör vara kort och koncist, men tydligt och på ett attraktivt sätt beskriva de regler som gäller kring tobak på skolan.

5. Gemensam norm

Vuxna bör alltid medföra en gemensam norm och en negativ inställning till tobaksanvändning, samt visa sitt stöd till tobakspolicyn oavsett personliga åsikter och eget tobaksbruk. Följaktligen, om vuxna har en likgiltig eller positiv inställning till tobaksanvändning är risken större att fler elever röker eller snusar.

6. Tillsyn och upprätthållande

Tobakspolicyn bör upprätthållas genom kontinuerlig tillsyn och en lämplig handlingsplan. Att lärare och annan skolpersonal finns närvarande vid raster och luncher är exempel på tillsyn som lätt kan tillämpas. Elever och föräldrar bör regelbundet informeras och påminnas om skolans tobakspolicy, därigenom blir även nya lärare och elever införstådda. Skolan bör ha undervisning kring tobak samt uppmuntra till diskussion bland elever om hur det förebyggande arbetet kan se ut.

7. Åtgärder för tobaksbruk

Vilka åtgärder som vidtas då någon överträder tobaksreglerna bör finnas tydligt nedskrivna. Utbildning och rådgivning till elever som bryter mot tobakspolicyn kan vara en direkt åtgärd vid skolan. Stöd från personal samt att föräldrar blir informerade om att deras barn använder tobak är ytterligare exempel på hur man kan gå till väga. Tydliga åtgärder och information då någon (elever som vuxna) bryter mot skolans tobakspolicy är av stor vikt för både eleven och den anställde.

Resultat interventionsstudie

- Tobaksbruk bland elever
  - Intervention hade måttligt och ej konsistent samband med rökning
  - Snusbruk ökade mer i interventionsgruppen
- Benägenhet att röka i framtiden
  - Signifikant lägre i interventionsgruppen vid uppföljning
- Uppfattning av tobakspolicy
  - Generellt låga kunskaper vid baslinje, ökar genomgående i interventionsgrupp
  - Uppfattning av skarpare regler i interventionsgrupp, ssk. samma regler för vuxna
  - I gymnasiet minskar andel elever som ser kamrater röka

Tillämpning och implementering av policyn

- **Mödosam process**
  - Påbörjat i 3 av 4 skolor efter 5 månader, färdigställt i 2
  - Många aktörer involverade
- **Innehåll (2 skolor):**
  - Målet: tobaksfrihet (2)
  - Omfattar alla (2)
  - Omfattar hela skoltid (1)
  - Utbildning av personal (1)
  - Information till elever (2)
  - Stöd för de som vill sluta (2)
  - Åtgärder och stödsamtal (2)
- **Problem**
  - Myndiga elever
  - Definition av skolområde
  - Rökning och snus

Hur ser skolpersonal på tobakspolicy?

- Intervjustudie med 29 rektorer och lärare från 16 skolor i Stockholm och Södermanlands län
- Uppfattning av policys funktion
- Innehåll
- Prioritering
- Hinder och möjligheter

Hur ser skolpersonal på tobakspolicy?

- Uppfattning av policys funktion
  - Givet, lika med lagen
  - Tydliggör och strukturerar
  - Tveksamhet om inverkan
- Innehåll
  - Förbud?
  - Snus?
- Prioritering
  - Andra uppdrag och problem viktigare
- Hinder och möjligheter
  - Samarbete inom skolan
  - Skola och familj
  - Yttre faktorer (exempelvis pris, försäljning)

Fokusgruppstudie med elever

- Sex grupper med 26 elever
  - Intervention och kontrollskolor
- Hermeneutisk-konstruktivistisk design
  - Grounded Theory och objektiv hermeneutik som analysmetod
- Uppfattning av rökning, snusning och regler i skolan

Fokusgruppstudiens resultat

- **Kontrollgrupp**
  - reflekterande koncept av ”ansvar”
  - stöd istället för förbud
  - delaktighet och självbestämmande
- **Interventionsgrupp**
  - ansvarstagande= avstå
  - policy och normer= skolans ethos och kultur

Sammanfattningsvis

- En ”state of art” tobakspolicy i skolan är ett lågkostnad instrument för att främja
  - Diskussion
  - Attytidförändringar
  - Skolans ethos, profil och gemenskap
- En effekt på elevers tobaksbruk antagligen omätbar på kort sikt